

ISSN 3007-2840

Қазақ тарихы

электронды журналы

Electronic journal of
Kazakh history

№ 1(185) 2025

«History and Culture» ЖШС

ҚАЗАҚ ТАРИХЫ KAZAKH HISTORY

ЭЛЕКТРОНДЫ ЖУРНАЛЫ
№1 (185) 2025

ELECTRONIC JOURNAL
№1 (185) 2025

Құрылтай және баспагер:

«History and Culture» ЖШС. Алматы, Қазақстан.

ҚР Байланыс және ақпарат министрлігінің Ақпараттар мен архивтер комитетінің мерзімді баспасөз басылымын және (немесе) ақпараттық агенттікті есепке қою туралы 02.11. 2023 жылғы № KZ 38RBZ00041763 куәлігі берілген.

Журнал жылына 4 рет жарыққа шығады
(наурыз, маусым, қыркүйек, желтоқсан)

Founder and publisher:

«History and Culture» LLP, Almaty, Kazakhstan

Periodic press publication of the Information and Archives Committee of the Republic of Kazakhstan on communication and information and (but) on registration of information agencies 02.11. Certificate No. KZ 38RBZ00041763 dated 2023 was issued.

Published 4 times a year
(March, June, September, December)

РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕСІ

Бас редактор – Жұматаев Ринат Серикович – Phd, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ археология, этнология және музеология кафедрасының меңгерушісі (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары – жауапты редактор

Ноғайбаева Мәдиғұл Сағатовна – т.ғ.к., қауымд. профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Қазақстан тарихы кафедрасының профессоры м.а. (Қазақстан)

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА

Ангела Шоттенхаммер – тарихшы синолог, т.ғ.д., KU Leven университеті (Бельгия)

Бабақұмар Қинаятұлы – этнограф, т.ғ.к., Дебрецен университеті (Венгрия)

Эврим Олчер – этнограф, PhD, Қажы Байрам Вели университеті (Түркия)

Алтымышева Зухра Америкұловна – тарихшы, Phd, «Манас» Қырғыз-Түрік университеті (Қырғызстан)

Байғабатова Назгуль Қажымұратовна – этнограф, т.ғ.к., I.

Жансүгіров атындағы Жетісу мемлекеттік университеті (Қазақстан)

Ақымбек Ералы – Phd, археолог. Ә. Марғұлан атындағы Археология институты (Қазақстан)

Кенжаева Наргиза Соатумуниновна – тарихшы, Phd, Шыршық мемлекеттік университетінің Репрессия құрбандарын еске сақтау музейі (Өзбекстан)

Ильясова Зибәгул Сулейменовна – тарихшы-шығыстанушы, т.ғ.к., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ-ның қауымдастырылған профессоры (Қазақстан)

Сайлаубай Ерлан Ерназарұлы – тарихшы, т.ғ.к., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ «Елтану» ғылыми-зерттеу орталығының директоры (Қазақстан)

Еңсенов Канат Алексейұлы – тарихшы, т.ғ.к., Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ (Қазақстан)

Шнайдер Светлана Владимировна – археолог, т.ғ.к., Ресей Ғылым Академиясы Сібір бөлімінің Археология және этнография бөлімі (Ресей)

Бесетаев Бауыржан – археолог. әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті (Қазақстан)

Намен Абай – Phd, археолог. Назарбаев университеті (Қазақстан)

Бабабеков Ақбар Давурбаевич – Phd, этнограф. Ұлықбек мырза атындағы Өзбекстан ұлттық университеті (Өзбекстан)

Гурсой Музаффер – Phd, археолог. Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті (Қазақстан)

Жетпісбай Нұржан Ықсанұлы – Phd, тарихшы. Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты (Қазақстан)

EDITORIAL COUNCIL

Editor-in-chief – Zhumatayev Rinat – Phd, Al-Farabi Kazakh National University, Head of the Department of Archaeology, Ethnology and Museology (Kazakhstan)

Deputy editor-in-chief – executive editor – Nogaibayeva Mendigul – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Al-Farabi Kazakh National University, Department of History of Kazakhstan (Kazakhstan)

EDITORIAL BOARD

Angela Schottenhammer – Full Professor of Chinese Middle Period & Early Modern World History at KU Leuven (Belgium)

Babakumar Kinayatul – Ethnographer, Candidate of Historical Sciences, University of Debrecen (Hungary)

Evrin Ölçer Özünel – Ethnographer, PhD, Associate Professor, Ankara Hacı Bayram Veli University (Türkiye)

Altymysheva Zuhra – Historian, Phd, Kyrgyz-Turkish "Manas" University (Kyrgyzstan)

Baigabatova Nazgul – Ethnographer, Candidate of Historical Sciences, Zhetisu University (Kazakhstan)

Akymbek Eraly – Phd, Archaeologist. Margulan Institute of Archeology (Kazakhstan)

Kenzhaeva Nargiza – Historian, PhD, Chirchik State Pedagogical University, Memorial Museum of Victims of Repression (Uzbekistan)

Ilyasova Zibagul – Historian-Orientalist, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Saylaubay Yerlan – Histotian, Candidate of Historical Sciences, Director of the Research Center "Eltanu" of Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Yensenov Kanat – Histotian, Candidate of Historical Sciences, Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Schneider Svetlana – archeologist, Candidate of historical sciences. Institute of Archeology and Ethnography of the Siberian Branch of the Russian Academy of Sciences (Russia).

Besetayev Baurzhan – Archaeologist, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)

Namen Abay – Phd, Archaeologist. Nazarbayev University (Kazakhstan)

Bababekov Akbar – Phd, ethnographer. National University of Uzbekistan (Uzbekistan)

Gursoi Muzaffer – PhD, Archaeologist. Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University. (Kazakhstan)

Zhetpisbai Nurzhan – Phd, Historian. Institute of History and Ethnology named after Sh.Sh. Ualikhanov. (Kazakhstan)

Журналда тарих ғылымының келесі бағыттары бойынша ғылыми жұмыстар жарияланады: тарих (ежелгі, ортағасырлар, жаңа және қазіргі заман), археология, деректану және тарихнама, этнология, антропология.

Жарияланым тілдері: қазақ, ағылшын. 1993 жылдан бастап шығады

Scientific works are published in the journal in the following areas of historical science: history (ancient, medieval, new and modern), archeology, source studies and historiography, ethnology, anthropology.

Publication languages: Kazakh, English. Founded in 1993.

Редакциямен баспаның мекен-жайы:
050040 Көктем-4 ы/а, 13-үй, 19 п.
Қазақстан Республикасы, Алматы қ.

«History and Culture» ЖШС. Тел.: +77076787670.
e-mail: qazaqtarihyjournal@gmail.com
Журнал сайты: <https://journal.historyculture.kz/index.php/journals>

Address of the editorial office:
050040 microdistrict Koktem-2, no. 13, apt. 19.
Almaty, Republic of Kazakhstan

«History and Culture» LLP. Tel.: +77076787670.
e-mail: qazaqtarihyjournal@gmail.com
Journal site: <https://journal.historyculture.kz/index.php/journals>

ЖАҢА ЖӘНЕ
ҚАЗІРГІ ЗАМАН ТАРИХЫ

NEW AND MODERN
HISTORY

Виктор Деннингхаус¹, Андрей Иванович Савин²¹Норд-Ост институты, Германия, Люнебург қ.²РФА СБ тарих институты, Ресей, Новосибирск қ.

*e-mail: v.doenninghaus@ikgn.de

**КЕҢЕС БИЛІГІ РИТУАЛДАРЫ:
БРЕЖНЕВ ДӘУІРІНІҢ САЯСИ МӘДЕНИЕТІ**

Аңдатпа: Бұл мақалада Кеңес билігінің саяси ритуалдары мен олардың қоғамға әсері жан-жақты қарастырылады. Кеңес Одағы өз билігін нығайту және халықтың идеологиялық бағытын қалыптастыру мақсатында түрлі ритуалдарды кеңінен қолданды. Әсіресе, Брежнев дәуірінде мемлекеттік мерекелер, партиялық жиындар, салтанатты шаралар мен марапаттау рәсімдері ерекше мәнге ие болды. Бұл ритуалдар саяси жүйенің тұрақтылығын қамтамасыз етудің маңызды құралы ретінде қолданылды.

Зерттеу барысында тарихи антропология әдістеріне сүйене отырып, билік ритуалдарының Кеңес Одағындағы саяси мәдениетті қалыптастырудағы рөлі талданады. Брежневтің жеке тұлғасының саяси сахнадағы маңызын көрсету үшін оның басқару кезеңіндегі ритуалдардың сипаты мен құрылымы қарастырылады. Сонымен қатар, билік ритуалдарының легитимділікке әсері, олардың қоғамның түрлі топтарына ықпалы және уақыт өте келе формалданып, маңызын жоғалтуы зерттеледі.

Мақалада Л.И. Брежневтің күнделіктері, Ресей Федерациясы Президентінің Архивінен алынған құжаттар, А.С. Черняевтің жазбалары және сол кезеңнің тарихи құжаттары негізгі дереккөз ретінде қолданылады. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, кеңес ритуалдары билік құрылымдарының тұрақтылығын қамтамасыз ету мақсатында ұйымдастырылғанымен, олардың тым формалды және стандартталған сипатқа ие болуы қоғамның билікке деген сенімінің әлсіреуіне алып келген.

Осы мақала Кеңес Одағының саяси жүйесіндегі ритуалдардың маңызын түсінуге, олардың билік пен қоғам арасындағы байланыстағы рөлін айқындауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, зерттеу нәтижелері қазіргі заманғы саяси ритуалдар мен олардың қоғамдағы орнына қатысты мәселелерді талдауға негіз бола алады.

Түйін сөздер: Кеңес билігі, ритуалдар, Брежнев дәуірі, тарихи антропология, саяси репрезентация.

Сілтеме үшін: Деннингхаус В., савин А.И. Кеңес билігі ритуалдары: Брежнев дәуірінің саяси мәдениеті // Қазақ тарих электронды ғылыми журналы. 2025. Т. 185. № 1. 16–20 бб. (Қаз.). DOI: <https://doi.org/10.62183/2025-1-5-16>

Victor Denninghaus¹, Andrei Savin²¹Nord-Ost Institute, Germany, Lüneburg,²Institute of History of the SB of the Russian Academy of Sciences, Russia, Novosibirsk

*e-mail: v.doenninghaus@ikgn.de

Soviet rule rituals: political of the Brezhnev era

Abstract: This article comprehensively examines the political rituals of the Soviet regime and their impact on society. The Soviet Union widely used various rituals to strengthen its power and shape the ideological direction of the people. In particular, during the Brezhnev era, state holidays, party meetings, ceremonial events and award ceremonies acquired special significance. These rituals were used as an important means of ensuring the stability of the political system.

The study analyzes the role of power rituals in the formation of political culture in the Soviet Union, based on the methods of historical anthropology. In order to demonstrate the significance of Brezhnev's personality on the political scene, the nature and structure of rituals during his rule are examined. In addition, the impact of power rituals on legitimacy, their influence on various groups of society, and their formalization and loss of significance over time are studied.

The article uses L.I. Brezhnev's diaries, documents from the Archives of the President of the Russian Federation, A.S. Chernyaev's notes, and historical documents of that period as the main sources. The results of the study show that although Soviet rituals were organized to ensure the stability of power structures, their excessive formalization and standardization led to a weakening of public trust in power.

This article allows us to understand the significance of rituals in the political system of the Soviet Union, to clarify their role in the relationship between power and society. In addition, the results of the study can serve as a basis for analyzing issues related to modern political rituals and their place in society.

Key words: Soviet power, rituals, Brezhnev era, historical anthropology, political representation.

For citation: Denninghaus V., Savin A. Soviet rule rituals: political of the Brezhnev era // Electronic scientific journal " Kazakh history ". 2025. Vol. 185. No. 1. Pp. 16-20 (In Kaz.). DOI: <https://doi.org/10.62183/2025-1-5-16>

Кіріспе

Кез келген саяси жүйе өз билігін нығайту және оны заңдастыру үшін түрлі әдістерді қолданады. Солардың бірі – ритуалдар. Ритуалдар саяси тәртіпті сақтаудың, халықты белгілі бір идеология төңірегіне біріктірудің және биліктің легитимділігін қамтамасыз етудің маңызды құралы болып табылады. Кеңес Одағы да бұл тәсілді белсенді пайдаланды. Кеңес билігі, әсіресе Брежнев дәуірінде, ритуалдардың көмегімен қоғамдық өмірдің барлық салаларын қамтып, оларды мемлекеттік саясаттың бір бөлігіне айналдырды.

Брежнев билігі кезінде мемлекеттік мерекелер, партия съездері, марапаттау рәсімдері, салтанатты жиындар мен басқа да шаралар ерекше маңызға ие болды. Бұл ритуалдар кеңес қоғамының біртұтастығын сақтау, халықтың саяси белсенділігін бақылау және билік құрылымдарын нығайту мақсатында жүргізілді. Алайда, уақыт өте келе ритуалдардың шектен тыс формалдануы оларды мағынасыз етіп, билікке деген сенімнің әлсіреуіне әкелді.

Бұл мақалада Брежнев дәуіріндегі билік ритуалдары талданып, олардың Кеңес қоғамына әсері қарастырылады. Зерттеу тарихи антропология әдістеріне сүйене отырып, ритуалдардың саяси жүйедегі орны мен олардың биліктің тұрақтылығына тигізген ықпалын ашып көрсетуді мақсат етеді [Александров, 2005: 120].

Кеңес билігі өзінің 74 жылдық тарихында көптеген ерекше ритуалдар жасады. Бұл ритуалдар саяси билікті нығайту құралы ретінде кеңінен қолданылды. Ритуалдар арқылы билік өз позициясын күшейтіп, қоғамның идеологиялық тұтастығын сақтауға тырысты. Осы мақалада біз Брежнев кезеңіндегі билік ритуалдарына назар аударамыз. Брежнев дәуірінде саяси репрезентация мен ритуалдардың жаңа формалары қалыптасып, олар кеңес қоғамының барлық саласына елеулі ықпал етті [Байбурин, 1993: 12].

Мақаланың өзектілігі – Кеңес Одағындағы билік ритуалдарының қоғамдық өмірдегі орны мен маңызын зерттеуде жатыр. Кеңес дәуіріндегі ритуалдар биліктің легитимділігін нығайтудың маңызды құралы болды. Бұл зерттеу билік пен қоғам арасындағы өзара әрекеттің тарихи динамикасын ашуға көмектеседі.

Бұл зерттеудің негізгі мақсаты – Брежнев дәуіріндегі билік ритуалдарының саяси жүйеге тигізген әсерін талдау. Осы мақсатқа жету үшін төмендегідей міндеттер қойылды:

1. Кеңес билігінің ритуалдарын сипаттау және олардың негізгі мақсаттарын анықтау.
2. Брежнев дәуіріндегі билік ритуалдарының саяси тұрақтылыққа әсерін зерттеу.
3. Кеңес қоғамында ритуалдар арқылы биліктің легитимділігін нығайту әдістерін талдау.

Мақалада қолданылған әдістер мен материалдар

Бұл зерттеу Кеңес Одағының билік ритуалдарын талдау барысында бірқатар маңызды тарихи және архивтік материалдарға негізделді. Негізгі дереккөздер ретінде келесі материалдар пайдаланылды:

1. Л.И. Брежневтің күнделіктері – 1957 жылдан бастап Брежневтің жеке жұмыс жазбалары мен күнделіктері негізгі дереккөздердің бірі болып табылады. Бұл материалдар оның саяси ұстанымдарын, билік ритуалдарын басқарудағы көзқарасын және қоғаммен қарым-қатынасын зерттеуге мүмкіндік береді [Бахтин, 1990: 35].
2. Ресей Федерациясы Президентінің Архиві – 2006 жылы жарияланған құжаттар Кеңес дәуіріндегі мемлекеттік басқару жүйесін, саяси шешімдерді қабылдау үдерісін және билік құрылымдарының қызметін зерттеуде маңызды дереккөз ретінде қолданылды.
3. А.С. Черняевтің күнделіктері – Бұл дереккөз Брежневтің саяси әрекеттері мен қабылдаған шешімдеріне қатысты қосымша түсінік береді.

Черняевтің жазбалары оның жеке бейнесін және саяси процестерге ықпалын сипаттауға мүмкіндік береді.

4. Естеліктер мен саяси талдаулар – Кеңес дәуірінің саяси және қоғамдық қайраткерлерінің естеліктері мен заманауи саяси талдаулар зерттеудің маңызды құрамдас бөлігін құрайды. Бұл материалдар Брежнев кезеңіндегі саяси оқиғалар мен билік құрылымдары арасындағы қарым-қатынасты тереңірек түсінуге мүмкіндік береді [Бурлацкий, 1990, 190].

Талқылау

Зерттеу барысында тарихи және әлеуметтік ғылымдардың түрлі әдістері қолданылды. Бұл әдістер Брежнев дәуіріндегі билік ритуалдарын кешенді түрде талдауға және олардың саяси жүйедегі орнын анықтауға бағытталған:

1. Тарихи әдіс – Кеңес Одағындағы билік құрылымдарының эволюциясын, Брежневтің саяси рөлін және оның билік ритуалдарының әлеуметтік және саяси маңызын талдау үшін қолданылды. Бұл әдіс тарихи оқиғалар мен билік жүйесінің өзгерістерін уақыттың әртүрлі кезеңдерінде салыстырып қарастыруға мүмкіндік берді [Болдин, 2011].

2. Антропологиялық әдіс – Тарихи антропология тәсілдері Брежневтің билік ритуалдары мен қоғаммен қарым-қатынасын талдау үшін пайдаланылды. Бұл әдіс билік ритуалдарының символдық маңызын, олардың идеологиялық қызметін және қоғамдағы орнын тереңірек түсінуге мүмкіндік берді.

3. Салыстырмалы талдау әдісі – Кеңес Одағының әртүрлі тарихи кезеңдерінде қолданылған билік ритуалдарын салыстыру арқылы Брежнев дәуіріндегі ритуалдық саясаттың ерекшеліктері анықталды. Сонымен қатар, басқа мемлекеттердің билік ритуалдарымен салыстыру арқылы олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтары белгіленді.

4. Мәтіндік және құжаттық талдау – Л.И. Брежневтің күнделіктері, партиялық құжаттар және ресми хаттамалар терең талданды. Бұл әдіс саяси шешімдердің қалыптасу ерекшеліктерін, билік ритуалдарының идеологиялық негіздерін және олардың жүзеге асырылу тетіктерін түсінуге мүмкіндік берді.

5. Мәдениетаралық талдау – Кеңес билігінің ритуалдары мен саяси символдарының кеңес қоғамында және халықаралық деңгейде қалай қа-

былданғанын зерттеу мақсатында қолданылды. Бұл әдіс билік ритуалдарының қоғам санасына әсерін, олардың мәдени-идеологиялық маңызын және тарихи контексттегі рөлін бағалауға мүмкіндік берді.

Осы әдістерді кешенді пайдалану арқылы Брежнев дәуіріндегі билік ритуалдарының саяси жүйеге ықпалы кеңінен қарастырылып, олардың идеологиялық, әлеуметтік және мәдени аспектілері анықталды [Бовин, 2003: 250].

Нәтижелер

Зерттеу барысында кеңес билігінің ритуалдары биліктің тұрақтылығын қамтамасыз етуге бағытталғаны анықталды. Кеңес қоғамында саяси ритуалдардың символикалық мәні зор болды, олар халықты билікке бағындырудың тиімді құралы ретінде қызмет етті.

Брежневтің жеке тұлғасы билік ритуалдарының орталық элементіне айналды. Оның қатысуымен өткізілген мерекелік шаралар, салтанатты жиындар және мемлекеттік мерекелер биліктің легитимділігін сақтауға бағытталды. Алайда уақыт өте келе, бұл ритуалдардың формалдылығы қоғамның билікке деген сенімінің әлсіреуіне алып келді.

Кеңес үкіметі саяси процестерді реттеу үшін ритуалдарды кеңінен қолданды. Брежнев дәуірінде ритуалдар арқылы билікті сақтау әрекеттері күшейді, алайда олардың шынайы әсері уақыт өте келе әлсірей түсті [Кудряшева, 2006: 160].

Қорытынды

Брежнев дәуірі Кеңес Одағындағы билік ритуалдарының ең қарқынды дамыған кезеңдерінің бірі болды. Бұл кезеңде биліктің легитимділігін сақтау мақсатында көптеген саяси және әлеуметтік ритуалдар кеңінен қолданылды. Партия съездері, мемлекеттік мерекелер, марапаттау рәсімдері, салтанатты жиындар сияқты шаралар биліктің тұрақтылығын қамтамасыз ету құралына айналды. Кеңес халқы үшін ритуалдар күнделікті өмірдің ажырамас бөлігі болып, билік пен қоғам арасындағы байланыс жүйесінің негізін қалады [Голядкин, 2004: 99]. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, кеңестік билік ритуалдары бірнеше маңызды функцияларды атқарды:

1. Биліктің легитимділігін нығайту – Ресми шаралар мен ритуалдар биліктің заңдылығын қамтамасыз ету үшін қолданылды. Брежневтің

жеке тұлғасы кеңестік идеологияның негізгі символдарының біріне айналып, халықтың санасында оның беделін қалыптастыру үшін ритуалдар белсенді түрде қолданылды.

2. Қоғамдық тәртіпті реттеу – Ритуалдар арқылы қоғамның белгілі бір мінез-құлық нормаларын ұстануы қамтамасыз етілді. Мемлекеттік мерекелер мен партиялық шаралар халықты бір ортақ мақсатқа жұмылдыруға бағытталды.

3. Идеологиялық үгіт-насихат құралы – Кеңес билігі ритуалдарды саяси идеяларды тарату және партияның саясатын қолдау үшін қолданды. Олардың көмегімен коммунистік идеология халық арасында тереңірек орнықты.

4. Саяси элитаның тұрақтылығын сақтау – Партиялық ритуалдар мен жоғары лауазымды тұлғалардың салтанатты жиындарға қатысуы олардың биліктегі орнын бекітуге мүмкіндік берді [Гришин, 1996:39].

Алайда, уақыт өте келе бұл ритуалдардың шынайылығы төмендеп, олардың формалды сипаты арта түсті. Кеңес азаматтары үшін ритуалдар міндетті, бірақ мағынасыз шараларға айнала бастады. Брежнев дәуірінің соңына қарай биліктің символикалық әрекеттері халықтың шынайы сенімін арттырудың орнына, кеңес жүйесінің формализмге бой алдыруына алып келді. Бұл үрдіс халықтың билікке деген сенімінің әлсіреуіне

және саяси идеологияның ықпалының төмендеуіне ықпал етті [Медведев, 1991: 123].

Брежневтің жеке басының билік ритуалдарындағы рөлі де ерекше назар аударуды қажет етеді. Оның түрлі марапаттарға ие болуы, мерекелік шараларда басты тұлға ретінде көрінуі, оның культтік бейнесін қалыптастыруға ықпал етті. Бірақ мұндай әрекеттер оның беделін нығайтудың орнына, керісінше, халық арасында оның билігінің әлсіздігі туралы пікірлердің таралуына себеп болды [Медведев, 1994: 63].

Жалпы алғанда, бұл зерттеу Кеңес билігінің ритуалдарының саяси мәдениетті қалыптастырудағы рөлін тереңірек түсінуге мүмкіндік береді. Кеңес қоғамында ритуалдар биліктің ажырамас бөлігіне айналып, олардың көмегімен саяси тұрақтылық қамтамасыз етілді. Бірақ олардың шамадан тыс қолданылуы мен формалды сипат алуы Кеңес Одағының саяси жүйесінің дағдарысқа ұшырауына себепкер болды [Мазуров, 1991: 205].

Бұл зерттеудің нәтижелері қазіргі заманғы саяси жүйелердегі билік ритуалдарын талдау үшін де маңызды болуы мүмкін. Биліктің халықпен байланыс орнату әдістері уақыт өте өзгерсе де, ритуалдардың билік тұрақтылығына әсері әлі де өзекті болып қала береді.

Әдебиеттер

- Александров В. Кронпринцы в роли оруженосцев. М.: Издательство, 2005. 233 с.
- Байбурун А. К. Ритуал в традиционной культуре: структурно-семантический анализ восточнославянских обрядов. СПб.: Издательство, 1993. 12 с.
- Бахтин М. М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса. М.: Издательство, 1990.
- Бурлацкий Ф. М. Вожди и советники: О Хрущеве, Андропове и не только о них. М.: Издательство, 1990. 282 с.
- Болдин В., Голиков В. Генсек Брежнев. — Режим доступа: http://www.patriotica.ru/history/boldin_brezhnev.html.
- Бовин А. XX век как жизнь. Воспоминания. М.: Издательство, 2003. 258 с.
- Вестник Архива Президента. Специальное издание: Генеральный секретарь Л. И. Брежнев. 1964-1982 / под ред. С. Кудряшова. М.: Издательство, 2006.
- Голышкин Н. А. История отечественного и зарубежного телевидения. М.: Издательство, 2004. -с. 99-100.
- Гришин В. В. От Хрущева до Горбачева: Политические портреты пяти генсеков и А. Н. Косыгина. Мемуары. М.: Издательство, 1996. с. 39-40.
- Медведев Р. Фарс с примесью трагедии // Л. И. Брежнев: материалы к биографии / сост. Ю. В. Аксютин. М.: Издательство, 1991. с. 122-124.
- Медведев В. Человек за спиной. М.: Издательство, 1994. с. 63.
- Мазуров К. «Главной заботой Брежнева был личный авторитет» // Л. И. Брежнев: материалы к биографии. М.: Издательство, 1991. с. 205.

References

- Aleksandrov V. Crown Princes as Squires. Moscow: Publisher, 2005. 233 p. (In Rus.)
- Baiburin A. K. Ritual in Traditional Culture: Structural-Semantic Analysis of East Slavic Rites. St. Petersburg: Publisher, 1993. 12 p. (In Rus.)

- Bakhtin M. M. The Work of François Rabelais and the Folk Culture of the Middle Ages and Renaissance. Moscow: Publisher, 1990. (In Rus.)
- Burlatsky F. M. Leaders and Advisers: About Khrushchev, Andropov, and Not Only Them. Moscow: Publisher, 1990. 282 p. (In Rus.)
- Boldin V., Golikov V. General Secretary Brezhnev. Available at: http://www.patriotica.ru/history/boldin_brezhnev.html. (In Rus.)
- Bovin A. The 20th Century as a Life. Memoirs. Moscow: Publisher, 2003. 258 p. (In Rus.)
- Bulletin of the Presidential Archive. Special Edition: General Secretary L. I. Brezhnev. 1964–1982 / Ed. by S. Kudryashov. Moscow: Publisher, 2006. (In Rus.)
- Golyadkin N. A. History of Domestic and Foreign Television. Moscow: Publisher, 2004. pp. 99–100. (In Rus.)
- Grishin V. V. From Khrushchev to Gorbachev: Political Portraits of Five General Secretaries and A. N. Kosygin. Memoirs. Moscow: Publisher, 1996. pp. 39–40. (In Rus.)
- Medvedev R. A Farce with a Touch of Tragedy // L. I. Brezhnev: Materials for a Biography / Compiled by Y. V. Aksyutin. – Moscow: Publisher, 1991. – pp. 122–124. (In Rus.)
- Medvedev V. The Man Behind the Back. Moscow: Publisher, 1994. p. 63. (In Rus.)
- Mazurov K. “Brezhnev’s Main Concern Was Personal Authority” // L. I. Brezhnev: Materials for a Biography. Moscow: Publisher, 1991. p. 205. (In Rus.)

МАЗМҰНЫ

Жаңа және қазіргі замандағы Қазақсан

<i>Эгамбердиев М.</i> Ресей империясының Түркістанда ислам ықпалын әлсіретуге бағытталған заңнамалық және барлау әдістері (XIX ғасырдың соңы – XX ғасырдың басы).....	4
<i>Деннингхаус В., Савин А.</i> Кеңес билігі ритуалдары: Брежнев дәуірінің саяси мәдениеті	16

Археология

<i>Бахтыбаев М., Мургабаев С., Тұяқбаев М., Арынов Қ., Сиздинов Б.</i> Жеті ата көшесінде жүргізілген археологиялық зерттеу жұмыстары.....	22
---	----

Этнология

<i>Аманова Б.</i> Қарабақтың ұмытылып бара жатқан және қазір қолданыста болған бірқатар ас-ауқаттары мен сусындары жайлы.....	32
<i>Әлиев А., Аманова Б.</i> Гянджа халқының қыз таңдау, елші жіберу дәстүрлері және құдалық рәсімі.....	46
<i>Насими Г.</i> Ортағасырлық қолөнер (Әзірбайжанның ерлік эпостары негізінде).....	52
<i>Заһидова Х.</i> Әзірбайжан халық медицинасының су арқылы емдеу дәстүрлері	58

CONTENTS

New and modern Kazakhsan

Mirzahan Egamberdiyev

Legislative and intelligence methods of the russian empire to suppress islamic influence in turkestan (late 19th – early 20th century) 4

Victor Denninghaus, Andrei Savin

Soviet rule rituals: political of the Brezhnev era 16

Archaeology

Mels Bakhtybaev, Sagynbay Murgabaev, Marat Tuyakbaev, Kuanysh Arynov, Bagdaulet Sizdikov

Archaeological research of Zheti ata street..... 22

Ethnology

Bahar Tofiqqyzy Amanova

About some forgotten and currently used dishes beverages of Karabakh 32

Asad Aliyev, Bahar Amanova

About the Ganja population's kizsechme, elchilik customs and engagement ceremony 46

Guluzade Tarana Nasimi

Crafts in the middle ages (based on Azerbaijani heroic epics) 52

Hagigat Ahmadagha gizi Zahidova

Traditions of water treatment in Azerbaijan folk medicine 58